

מצב ימינו לפי ההלכה ברמב"ם

שיעור בענין ד'ויכוף' (ב)

פרק א.

א. ידוע שיטתו של הרבי¹ בענין החידוש דמ"ת², שאז הי' הבחירה דהקב"ה בבני"י. על יסוד דברים אלו, מוסיף הרבי לבאר, שגם מצד בני"י, עיקר החידוש דמ"ת הי' זה שבחרו הם בהקב"ה. עי' לקו"ש חכ"ח ע' 80 (אות ו') ואילך:

ידוע שבמ"ת היתה בחירת עם ישראל. (שם אות ח'): כשם שהדברים אמורים לגבי בחירת הקב"ה בבני"י, כך גם מצד ישראל, שבמ"ת התחדש, שעבודתם היא מפני הבחירה... במ"ת, כאשר הקב"ה בחר בישראל, נגרמה בחירתם של בני"י בהקב"ה...³.

ב. ויש לעיין בדברים:

מבואר בחסידות בכל מקום ובפשטות, שהתגלות האלקות במ"ת הי' מלמעלה למטה (ולא ע"י הבחירה דבני"י), וכמ"ש בתו"א (מג"א צ"ח ע' ד'):

וזהו ענין על כל דבור פרוחה נשמתן. שע"י הדבור והגילוי מלמעלה פרוחה נשמתן בבחינת בטול לאור א"ס ב"ה. וזהו ענין שכפה עליהם הר הוא בחינת אהבה עליונה שנק' הר. כגיגית שהוא בחי' דבר המקיף סחור כל עלמין שע"י נתעורר בהם האהבה. וזהו פירוש מה שאמרז"ל מכאן מודעא רבא לאורייתא. דהיינו שהתעוררות זו בלבם לקבלת התורה בבחי' מסירת נפש ובטול עד שהקדימו נעשה לנשמע לא היה זה מצדם בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד אלא שעל ידי הגילוי מלמעלה דבחי' אהבתי אתכם על ידי זה דוקא נתעורר בהם הרצון והאהבה כו'.

א"כ מדוע מדגיש הרבי דוקא את ענין הבחירה!?

ועיקר השאלה בזה היא, מהמפורש בגמ'⁴ שקבלת התורה במ"ת היתה מתוך אונס, השולל לכאורה את ענין הבחירה. וכמבואר בהרחבה בלקו"ש חל"ו (ע' 9):

... מ"ת לא הי' מצד בחירת בני"י, וכדברי חז"ל "שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם" ולכן "מכאן מודעה רבא לאורייתא", הרי שאין מ"ת דבר התלוי ברצונם ובבחירתם...⁵.

¹ לקו"ש ח"א ע' 4 ואילך.

² על יסוד המובא בשו"ע בפירוש "ובנו בחרת" שבברכת אהבת עולם.

³ ועי"ש בהמשך השיחה שם (ע' 82) שזה שאחז"ל "ש"על כל דבור ודבור פרוחה נשמתן", היתה משום תוקף ההתאמצות של בני"י בכל כוחות נפשם לבחור לקבל את כל ציוויי הקב"ה:

חז"ל אומרים שב"כל דיבור ודיבור של הקב"ה יצתה נשמתן". ולכאורה: הדברות "אנכי" ו"לא יהי' לך" אכן עוסקים בענינים מהותיים הנוגעים לעצמיותו של היהודי, עד כדי שקיים לגביהן דין של "יהרוג ואל יעבור". אך מדוע גם בדברות "כבד את אביך", "לא תגנוב" וכדומה פרוחה נשמתם?

אלא בכך מתבטא החידוש של מתן תורה, שגם את הדברים המובנים לפי שכל האדם, אין היהודי מקיים מפני הבנתו, אלא מפני שכך הוא בוחור לעשות. וכיון שעושים זאת מפני הבחירה, הרי שקועים בכך בכל העצמיות כי הבחירה נובעת מעצם האדם, ולכן גם הדברות שבענינים הפשוטים נענו לעצם נפשם של ישראל, והביאו לידי "פרחה נשמתם".

וכ"ה בלקו"ש ח"א ע' 284.

⁴ שבת פח. א.

⁵ ועי"ש בהמשך:

וא"כ, איך ניתן לומר שעיקר החידוש במ"ת מצדס דבנ"י – הי' בענין הבחירה, בזה שבחרו בהקב"ה!?

פרק ב.

והנה בעצם השאלה, י"ל שמתורצת היא ע"פ המבואר בלקו"ש חל"ו שם ע' 12 (סוף אות ה'), שאף שבנ"י היו **אנוסים** לקבל התורה (ע"י שכפה עליהם כו', כדברי הגמ'), מ"מ – מצדס דבנ"י עכ"פ – הי' בקבלתם **גם** ענין של **בחירה**.

והיינו, כי למעשה בנ"י קבלו התורה לא רק משום הכרח הכפי' שעליהם, אלא **גם** מרצונם ו**בחירתם**, וכמ"ש בלקו"ש שם (בהמשך למבואר שם בענין **הגעגועים** שהי' לבנ"י למ"ת עוד בהיותם במצרים):

. . הגם שכפה עליהם הר כגיגית⁶. . הענין דקבלת התורה "התחיל" מהשתוקקות וגעגועים של ישראל לקבלת התורה עוד בהיותם במצרים, שדבר זה בא מרצונם ו**בחירתם**, וזה גופא גילה, שגם מעשה הקבלה שלהם בהר סיני לא הי' (רק) ענין הכרחי וכפי', אלא יש בזה גם מעשה קבלה מצד רצונם ו**בחירתם**⁷.

וכך מבואר גם בלקו"ש חכ"ח שם ע' 82 (אות ח') שיש מעלה דוקא כשפעולה **שמלמעלה** מתקבלת גם מצד ענינו ו**בחירתנו** של האדם **מלמטה**, אף שהפעולה של האדם מלמטה, בלאו הכי **מוכרחת** משום הפעולה שעליו **מלמעלה**:

לפי זה יובן הפסוק "החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ו**בחרת** בחיים". שהרי, לכאורה, תמוה: אם הקב"ה מראה לישראל שע"י ה"טוב" מגיעים ל"חיים" וע"י ה"רע" נגרם "מות" – כיצד מופיע לאחר מכן הציווי "ובחרת בחיים"? וכי יש צורך להורות לאדם לבחור ב"חיים" ולא ב"מוות"??

אחד ההסברים לכך הוא, שהדיוק הוא בביטוי "**ובחרת** בחיים": התורה מצווה ליהודי, שאמנם, "נתתי לפניך" חיים וטוב, כך שאתה רואה בעיניך שע"י ה"טוב" מגיעים ל"חיים", אך בכל זה עבודת ה' צריכה להיעשות דוקא באופן של "**ובחרת** בחיים". אל לך לעשות "טוב" רק משום ששכלך **מחייב** אותך, מפני שהטוב מביא חיים, אלא עשה זאת **בבחירתם החופשית: בחר בעצמך** ב"חיים", אפילו לא היתה בכך שם מעלה, ואל תערב בכך שיקולים שכליים.

עפ"ז יובן גם בענין מ"ת, אף שבנ"י היו מוכרחים לקבל התורה בלאו הכי – ע"י הפעולה שעליהם מלמעלה (דכפה עליהם הרי כגיגית), אעפ"כ, הי' בזה גם מעלה – בזה שבחרו גם הם **מצדס** לקבל התורה.

פרק ג.

ויש לבאר הדברים גם ע"פ גדרי ההלכה.

כי הנה מבואר ברמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ה) בנאנס על אחת מג' העברות דיהרוג ואל יעבר, שאף **שמצווה** הוא מהתורה למסור את נפשו, אעפ"כ, באם עבר העברה ולא מסר את נפשו, הוי **אונס** ופטור הוא מעונש⁸.

זאת ועוד: כיון שהקב"ה אמר "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" נמצא, שבנ"י היו מוכרחים בזה מצד עצם דיבורו של הקב"ה.

[ואין זה דומה להא שהקב"ה יודע עתידות, ואעפ"כ אין ידיעה זו מכריחה את בחירת האדם (כמבואר בכ"מ) — (שהרי יודע, שבמה דברים אמורים בידיעת הקב"ה, משא"כ בדיבור שלמעלה, שהוא דבר שבגלוי, הדיבור מכריח את הבחירה (כמבואר בענין "צדיק ורשע לא קאמר", דאף שהקב"ה יודע אם יהי' צדיק או רשע, אבל כיון שידיעה זו לא באה בדיבור ("קאמר") אין זה מכריח את בחירת האדם), ועפ"ז, כיון שבנדוד"ד אמר הקב"ה "תעבדון את האלקים על ההר הזה", הרי היו בנ"י מוכרחים בזה, ואי אפשר לתת להם שכר על מעשה זה].

ואין זו סתירה להיסוד דבחירה חפשית [ש"עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה. . שהרשות בידכם וכל שיחפוץ האדם לעשות ממעשה בני האדם עושה בין טובים בין רעים כו' שאין הבורא כופה בני האדם ולא גוזר עליהן לעשות טובה או רעה אלא הכל מסור להם] — כי יסוד זה נאמר רק בשייכות להנהגת אדם פרטי, אבל לא בנוגע למ"ת (לכלל ישראל), וכדמצינו בפירוש, כנ"ל, שכל עיקרו של מ"ת לא הי' מצד בחירתם בלא"ה, אלא ע"י כפיית הקב"ה.

⁶ וממשיך:

ועוד זאת, שעצם מאמר השם "תעבדון את האלקים על ההר הזה" כבר הכריח הענין דקבלת התורה (כנ"ל)

⁷ וע"י ש הע' 42 * 43 441 שבחירתם זו דבנ"י היתה לה משמעות, אף שבלאו הכי מוכרחים היו בזה מצד הכפי' שמלמעלה (כפשוטו דברי הגמ' שמכאן מודעה רבה לאורייתא כו').

⁸ ומובאים הדברים בד"ה אמר רק אושעיא תשל"ט (י"ט כסליו, מלוקט ד') הע' 5.

הלשון והגדר דאונס הוא גם כשיש לו אפשרות לקיום ע"י מס"נ – ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה. ובכ"מ.

ולעזיר בזה מחידושי הגר"ח על הרמב"ם בתחילתו, ונדון בזה בדברי הרבי בכ"מ.

הרי מזה למדים, שגם במצב של אפשרות **בחירה** אחרת – ע"י **הפקרת החיים** (כבנדו"ד שביכולתו למסור נפשו) – יש דין **אונס**, וממילא מובן, שאם מוסר בפועל את נפשו, אף שהוא אונס, הוא זה **מבחירתו**.

מזה יובן בעניננו, שאף שבנ"י היו **אנוסים** לקבל התורה ע"י שכפה עליהם ההר, אעפ"כ, היות שה"י להם גם **הבחירה** שלא לקבל התורה – ע"י שיפקירו חייהם להיות רמוסים ע"י ההר, בזה שקבלו בפועל התורה, הוא זה **מבחירתם**.

וכך מפורש בד"ה בהעלותך תשכ"ט (מלוקט ה') הע' 58 בענין המבואר שם שע"פ דרך **הטבע** מצוות התורה **מכריחות** את קיומן על האדם – **בהכרח דכפי'** כמו הכפי' דכפה עליהם הר כגיגית (ועוד יותר ממנו⁹), אעפ"כ זה לא שולל את אפשרות הבחירה לאדם – שלא להיכנע אל **הכפי' ושלא** לקיים המצוה, וכמ"ש שם:

היינו שמצד **טבע הבריאה** מוכרחים להיות כן. אלא שיש להאדם בחירה חפשית לבחור היפך טבע הבריאה¹⁰.

והוא כנ"ל, כי במצב של כפי' **ואונס**, שייך שה"י אפשרות **הבחירה** שלא להיכנע אל הכפי'.

עפ"ז י"ל שלכן אומר הרבי שגם במ"ת ה"י ענין של **בחירה**.

פרק ד.

ברם, מובן היטב, שביאור זה **לבד** – **אינו מספיק**.

כי מדוע **יחשיב** הרבי ענינה של בחירה זו – דלא כהבנה **הפשוטה** בגמ', וכשהבירה השני' היא ענין של **היפך החיים**, וכשהוא גם לא כמ"ש בחסידות בכל מקום בפשטות שהגילוי במ"ת ה"י **מלמעלה** למטה **ושלא** ע"י בחירה¹¹.

פרק ה.

וי"ל בזה, בהקדים מה שמצאנו כדוגמת דברים האלו, גם בקיום המצוות **דימינו**.

כי הנה מבואר בדברי הרבי (כדוגמת הדברים שלעיל מד"ה בהעלותך) שקיום המצוות **בימינו** הוא בכוח הכפי' ד"כפה עליהם הר כגיגית", ושוללי כפי' זו (ד"כפה עליהם הר כגיגית"), לא ה"י בכוחם של ישראל **בימינו** לקיים את התומ"צ.

ע"י ד"ה רני ושמחי, ש"פ בהעלותך תשכ"ז (מלוקט ד') אות ה':

. . כמבואר במק"א, דבזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, ההעלמות וההסתרים הם גדולים במאד, וישנם העלמות והסתרים שהאדם מצד עצמו (גם ע"י הקבלת עול שלו שמקבל ברצונו), כיון שהוא מוגבל, אין ביכולתו להתגבר עליהם, וזה שישראל מתגברים גם על העלמות והסתרים אלה הוא לפי שהביטול דקבלת עול שלהם הוא (לא מצד המציאות שלהם אלא) מצד האלקות, מפני שהקב"ה בחר בהם להיות לו לעבדים, ולגבי האלקות אין הגבלות.

ובהע' 32 שם:

להעיר מתורת הבעש"ט (כתר שם טוב – הוצאת קה"ת – סי' מ"ז(ז,ד)), דהטעם שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית (שבת פח,א), אף שאמרו מעצמם נעשה ונשמע (כקושיית התוס' ד"ה כפה שם) הוא "ללמד שגם כשאנו חושק בתורה ועבודת ה', מ"מ אינו בן חורין ליבטל, רק יעשה על כרחו וידמה כמו שכופין אותו לעשות בע"כ" – דלכאורה, אמירתם נעשה ונשמע היא התחייבות על כל הזמנים, ומהי הקס"ד דע"י שאח"כ (לאחרי ההתחייבות) "אינו חושק" יהי' בן חורין ליבטל?

וי"ל הביאור בזה, דההתחייבות דנעשה ונשמע, כיון שהיא מצד האדם שהוא מוגבל, אפשר לפעמים לא יוכל להתגבר על זה ש"אינו חושק בתורה", ובמילא הוא "בן חורין ליבטל" דאונס רחמנא פטרי' (ב"ק כח,ב); וע"י **שהקב"ה כפה** עליהם הר כגיגית – ניתן הכח לכ"א מישראל לעשות בעל כרחו, גם כשאנו חושק.

ויש לבאר הדברים, בהקדמת התאמתם של הדברים – עם גדרי ההלכה, כדלהלן.

⁹ ע"ש הע' 61.

¹⁰ וע"י עד"ז בר"ה וידבר אלקים חגה"ש תשכ"ט (מלוקט ד') הע' 45 (וכן בלקו"ש ע' 301 הע' 50 בנוגע לענין העברה על חטא ע"ז).

¹¹ בפשטות י"ל, כי בלקו"ש חל"ו מתרץ עפ"ז את מאחז"ל מה זכות יש לישראל כו', ובלקו"ש חכ"כ מבאר בזה את מעלת ימי תשלומין דשבועות. ברם אפי' את"ל שאין דרך אחרת לתרץ ענינים אלו, עדיין יש לבאר מדוע ענינים אלו נתבארו דוק ע"י הרבי ולא לפנ"כ.

פרק ו.

א. ונ"ל בזה בהקדים הביאור בסימנים שעל משיח (הל' מלכים פי"א ה"ד): "יעמוד מלך כו' ויכונן כו' וילחם כו'". ויש לעיין, מדוע מוכרחה דוקא **כפי' ומלחמה**.

ונתבאר בזה (בשיעורים קודמים¹²), כי ע"פ טבע הדברים, העולם **מנגד** לתורה. לכן בכדי לפעול בעולם שיהי מצב דשלימות קיום התומ"צ, צריך תוקף של **כפי' ומלחמה** דוקא.

בפרטיות יותר (כמבואר בשיעורים), כדי לפעול על בניי שיקיימו את התומ"צ **כדבעי** – צריך **כפי'**¹³; ועדי"ז ובמכ"ש וק"ו בנוגע לאומות, שכדי לפעול עליהם (שלא יעכבו את בניי מלקיים התומ"צ¹⁴) – צריך **מלחמה**.

ב. ע"פ דברים אלו נתבאר גם סדר דברי הרמב"ם בענין הפעולה **שעל האומות**.

כי הנה לפי סדר הרמב"ם, מפעולותיו דמשיח יהי' – ניצחון המלחמה, בנין המקדש וקיבוץ ישראל, ורק **אח"כ**¹⁵ תתחיל הפעולה שעל האומות – להשפיע עליהם בקיום ז' המצוות, עד לביטול המלחמות (כדי שלא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה').

שהסיבה והטעם לסדר זה דוקא הוא¹⁶, כי ע"פ דרך הטבע – עשו שונא ליעקב¹⁷.

לכן כדי שיוכלו בניי להשפיע על האומות שיקיימו את ז' המצוות, צריכים בניי תחילה לנצח אותם במלחמה וגם להוכיח להם ע"י עובדות בפועל מחיים **הגשמיים**, איך **שכדאי** להם לאומות לקיים את ז' המצוות.

לכן, רק אחרי שתחזור שלימות קיום התומ"צ **אצל בניי** (שע"י בנין המקדש וקיבוץ נדחי ישראל), אשר עי"ז יתברכו בניי בהרחבה גשמית ללא הגבלות (כבימי שלמה ויתר מכן) – ואשר ממילא יראו האומות איך **שכדאי פשוט בגשמיות** לקיים רצונו של הקב"ה, הרי אז **דוקא** ירצו האומות לשמוע מבניי על קיום ז' המצוות.

אבל בלא שבניי יוכיחו להם תחילה איך שכדאי פשוט בגשמיות לקיים את רצונו של הקב"ה, הרי ע"פ **דרך הטבע** – אין סיבה שהאומות ירצו לשמוע אף פעם מבניי על קיום ז' המצוות.

ג. עוד נתבאר בזה מהדרן על הרמב"ם תנש"א, שבתקופה הב' דימוה"מ, ישתנו הדברים, והאומות ירצו **מעצמם** לקיים ז' המצוות. אך כמבואר שם בהדרן, זוהי הנהגה נסית שלמעלה מהטבע לגמרי.

והוא כנ"ל, כי ע"פ **טבע הדברים**¹⁸ אין מציאות מושג כזה ואין תופעה כזו שאומות **מצד עצמם** ירצו ויתענינו בקיום ז' המצוות. אלא ע"פ טבע, הדרך היחידה שיבואו האומות להתענין בקיום ז' המצוות, היא ע"י שיהי' להם **סיבה ופני' גשמית** ע"ז, והוא ע"י שיראו את הרחבה הגשמית שאצל בניי כו', כנ"ל.

פרק ז.

א. ע"פ דברים אלו יש לבאר את דברי הרבי בשיחת ש"פ וישב תשנ"ב, בהתנגדותו של אדה"ז לנפליון.

כי הנה בשיחה שם (אות ה') מבאר, שאף שבשליטת נפליון הי' מעלה של **נתינת חופש** לבניי, וכמ"ש שם:

אף על פי שיש בכך את המעלה, שמתוסף חופש בגשמיות ובצדק ויושר כו', והדבר הי' מביא חירות ועשירות לבני ישראל . . .

¹² עפ"מ"ש בלקו"ש חט"ז תרומה ג', וחי"ח בלק ב'.

¹³ ע"י לקו"ש ח"ח ע' 362 בהע' שם

¹⁴ דהיינו, שלימות קיום התומ"צ **דימוה"מ**. בנוגע לתומ"צ **דזמן הגלות**, ע"י להלן.

¹⁵ לקו"ש חי"ח ע' 283 (**ועי"ש אות ט"ז**):

החידוש ב"ויחזקן את העולם כולו לעבוד את ה' **ביחד** על "וילחם מלחמות ה'". ונצח כל האומות שסביביו, שהם גופא יכירו את האמת של מלכותו של מלך המשיח. . . שיהי' אצלם "לקרוא וכלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד".

וע"י לקו"ש חכ"ג ע' 174 (וחי"ח ע' 276 הע' 37 וחכ"ה ע' 127 הע' 47).

¹⁶ ע"י לקו"ש חט"ו ע' 60 אות ד' בביאור לשון הרמב"ם הל' מלכים סוף פ"ח "נצטווה משה מפי הגבורה **לכונן** את כל באי עולם", שצריך **כפי'** דוקא, כי האומות מצד עצמם ע"י **שכל האנושי** שלהם לבד, לא יהיו מעוניינים לקיים את ז' המצוות (ע"י בארוכה בלקו"ש חכ"ו יתרו). וע"י לקו"ש חי"ז ע' 368 הע' 26, וד"ה ד"ה ביום עשתי עשר י"א ניסן תשל"ה (מלוקט ח"ד ע' ק"ב) אות ה'.

¹⁷ ע"י ספר הערכים ח"ב ערך אוה"ע ע' ש"ז.

¹⁸ דהיינו, ע"פ טבע הדברים. משא"כ במקרה חורגת שיוצאת מהכלל, דהיינו בהנהגה נסית, כדלהלן.

אעפ"כ – אדה"ז התנגד בכל התוקף להיות תחת שליטתו, עד שהי כדאי לו לאדה"ז **למסו"נ** ע"ז, וכמ"ש שם :

בגלל זאת שסירב להיות תחת שליטתם, ברח אדמו"ר הזקן עם כל בני ביתו (וכל רכושו ונכסיו) מליאדי, ועד שבדרך הטבע, כתוצאה מכך, אירעה אחר כך הסתלקותו של אדמו"ר הזקן בכפר פיענא בכ"ד טבת.

ב. ויש לומר בביאור הדברים – עפמ"ש לעיל¹⁹.

כי הנה ע"פ המבואר לעיל מובן, שבזמן הגלות אין מקום לנתינת חופש לבנ"י – באופן שתהי **שויון זכויות** בין בני ישראל לעמים – כאידאולוגי של נפליין.

והענין הוא, כי כדי שיהי קיום התומ"צ כדבעי אצל בנ"י, מוכרח להיות ענין **דכפי' ומלחמה**. דהיינו שמוכרח להיות מחיצה בר-תוקף **גשמי** – כדוגמת הענין **דכפי' ומלחמה** – **שמבדלת** בין ישראל לאומות.

ביאור הדברים :

קיום התומ"צ אצל בנ"י – תלוי באחד מב' פנים :

• או בזמן הגאולה – ע"י שמצב הגשמי דבנ"י הוא **מעל** מצב האומות, שהיינו ע"י שבנ"י מנצחים את האומות במלחמה וגם מתברכים בהרחבה גשמית שלא בערך יותר מהאומות, כמ"ש לעיל ;

• או בזמן הגלות – ע"י שמצב בנ"י הוא **למטה** מהאומות (ח"ו), שהוא ע"י שהאומות משעבדים את בנ"י ושמים אותם במסגרת בפ"ע כמו בגטו וכיו"ב.

והיינו, כי ע"פ טבע הדברים, ההבדלה שבין ישראל לעמים, מוכרחה להיאחו ולהיתפס באיזו **אחיזה ותפיסה גשמית**, ובלא זה, הרי ע"פ טבע הדברים, **אין קיום** להבדלה שבין ישראל לאומות (ח"ו) ומתחילה הענין של התבוללות כו'.

זאת אומרת : לבד זה שע"פ טבע הדברים **המציאות בפועל הוא** – שעשו שונא ליעקב, וממילא ע"פ טבע הדברים **המציאות בפועל הוא** – שיש **תמיד** מחיצה המבדלת בין ישראל לאומות (באחד מב' הפנים שלעיל, או שבנ"י הם **למעלה** מהאומות (כבזמן הגאולה) או שהם **למטה** מהאומות (כבזמן הגלות)),

הרי עוד זאת, **ע"פ טבע הדברים, אם אין** מחיצה המבדלת – הרי זה גורם להתבוללות של בנ"י בין האומות וממילא להעדר הקיום דבנ"י כאומה כו'.

ואלו הם דברי אדה"ז (כמובא בשיחה שם) :

אם ינצח ב"פ [בונאפררט] יורבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל, אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל מאביהן שבשמים, ואם ינצח א' [אלכסנדר] אם כי יורבה העוני בישראל ויושפל קרן ישראל, אבל יתקשרו ויתחברו ויתעקרו לבן של ישראל לאביהן שבשמים.

ג. ויש להסתייע בכ"ז מהמסופר בס' תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית (פצ"ט), שרבותינו נשיאנו התנגדו במשך כל השנים (עד לשנת תרפ"ז) להגירת חסידים מרוסיא. שי"ל בזה שהסיבה הוא כנ"ל.

וגם יש להסתייע מהעובדה, שעד לביאתו של כ"ק אדמו"ר מהרי"ץ לארצה"ב, ארצה"ב (מדינה דדמוקרטי ושוויון זכויות) הי' מקום **לטמיון והתבוללות** כו', וכמ"ש להלן.

¹⁹ בשיחה שם נאמר שהסיבה להתנגדותו של אדה"ז היתה משום שאידאולוגי של נפליין "לא הושתת על יסוד האמונה והבטחון בה", וא"כ י"ל, שאין זה קשור כלל לענין נתינת החופש לבנ"י, אלא רק בבעי' פרטית של האידאולוגי' דמדינת צרפת אז בימים ההם.

אבל לכארה נראה פשוט שאינו כן, אלא אדרבה, הבעי' בנתינת החופש לבנ"י **התבטאה או אצלם** באידאולוגי' שלהם ש"לא הושתת על יסוד האמונה והבטחון בה". דהיינו, שלפי מהלך הטבע של הימים ההם, נתינת חופש לבנ"י הי' קשור **באופן טבעי** לאידאולוגי' ש"לא הושתת על יסוד האמונה והבטחון בה", ובימינו **התחדש** (כמ"ש להלן שם בשיחה ומבואר להלן) שנתינת חופש לבנ"י אינו קשור לאידאולוגי' כזו.

וכך מוכח :

• המבואר בהמשך השיחה שם, שבשנים שאח"ז – בזמנו של אדמו"ר מהרי"ץ וברורנו – השתנו הדברים, אף שתקנון החוקים (constitution) של מדינת צרפת מאז עד להיום (לכאורה) **לא** השתנה.

• ממובא להלן בפנים על מצב היהדות בארצה"ב עד לביאתו של אדמו"ר מהרי"ץ, אף שארצה"ב חרטה על דגלה גם אז את האמונה כבורא עולם.

• ממ"ש בשיחת ש"פ משפטים תשנ"ב אות ג' על משטר החדש דמדינת רוסי' "הקמתו של משטר חדש שהכריז לצדק וליושר ולשלום, על יסוד האמונה בבורא העולם ומנהיגו", על-אף שהמשטר החדש דרוסי' בימינו (לכאורה) מעולם לא הכריזה (פורמלית) על האמונה בבורא עולם.

פרק ח.

א. ברם לפני המשך הביאור שלהלן, יש להעיר ולעורר על הצריך ביאור בזה לכאורה. כי הנה ברמב"ם לא מצאנו הגדרה כזו שבזמן הגלות א"א להיות חופש לבניי על קיום התומ"צ דזמן הגלות, אשר זאת אומרת לפי הסגנון שלעיל – שלא מצאנו ברמב"ם שבזמן הגלות א"א שיהי שוויון זכויות בין ישראל לעמים.

א"כ צ"ע אם יש ליישב את כל הנ"ל משיטת אדה"ז נגד נפליין עם דברי הרמב"ם.

ב. ברם, באמת, עפמ"ש לעיל מובנים הדברים.

כי הנה כמ"ש לעיל, ע"פ דרך הטבע **לא שייך מציאות מושג כזה** של שוויון זכויות בין ישראל לעמים.

כי כנ"ל, ע"פ דרך הטבע, מוכרח להיות אחד מב' פנים, או שבניי הם על הגובה (כבזמן הגאולה) או להיפך שהאומות הם על הגובה ח"ו (כבזמן הגלות).

אבל שיהי **שוויון** זכויות ביניהם, זאת אומרת, שהאומות יכירו בזכות קיומם של בניי (במידה שווה להם) **בלא** שבניי יהיו למעלה מהם **בגשמיות** (כבזמן הגאולה, כמ"ש לעיל) – הר"ז שייך **להנהגה הנסית** דתקופה הב' דימורה"מ, ואינו שייך להנהגה דטבע כלל.

לכן אין הדברים מוזכרים ברמב"ם, כי לפי מהלך הרמב"ם (ד"עולם כמנהגו נוהג") דברים אלו אינם שייכים במציאות כלל.

ג. ויש להעיר ולהבהיר בזה:

בכ"מ מובא, שגם בזמן הגלות היו תקופות שיד ישראל הי' תקיפה, וכמו לדוגמא בזמן וועד הארבע הארצות וכיו"ב.

ברם לבד זה שלכאורה לא הי' בזה ענין **דשוויון זכויות** אל האומות, אלא רק הענקת עצמאות לבניי בענינים **מסוימים ומוגדרים** (דהיינו בענינים המשפטיים דבניי וכיו"ב).

[ולהוסיף, שאפי' בזמן כורש שנתן רשות לבנות המקדש (הרי לבד זה, שהי' בזה גדר של **גאולה** לפי **ההלכה**, רק שלא היתה גאולה **שלימה**) לכאורה לא הי' בזה ענין של שוויון זכויות אל האומות, כמובן מהמבואר בשיחה דוישב שם שהוא ענין שהתחדש דוקא בזמנו דנפליין, כמ"ש להלן].

עוד זאת – והוא העיקר: אפי' באם את"ל שבאיזה זמן מן הזמנים בדברי ימי ישראל הי' מלך או שולט שהעניק שוויון זכויות לבניי, הר"ז הי' ענין **ארעי וזמני** שהי' תלוי בחסדו של המלך והשולט ועוד תנאים רבים אחרים, ממילא שלא הי' בזה ערך ומשמעות וגם לא מציאות דבר-תוקף כלל כל כמו שהתחדש בזמנו של נפליין.

כי בזמנו של נפליין, זו היתה תוצאה משיטה חדשה שהתחוללה אז במהלך המדינות בהשלכת השליטה דמלך מעליהם כו', כמ"ש בשיחה דש"פ וישב שם:

המהפכה הצרפתית. . . היתה גם מהפכה אידיאולוגית, ענין כללי שהביא עמו שינוי עיקרי בעולם כולו. והיא היתה מהמאורעות העיקריים שעליהם הושתתו יסודות ההנהגה של "העולם המודרני" וה"תרבות", עד היום הזה. . .

ע"ש בארוכה.

פרק ט.

והנה בקשר לאידיאולוגי דשוויון זכויות שהתחדש בימי נפליין, יש להעיר מהמבואר בשיחת ש"פ מקץ תש"נ אות ז' וחי' ואילך (ובכ"מ), שגילוי החסידות פעלה על טבע העולם שיהי ראוי **להנהגה נסית**²⁰.

עפ"ז יוצא נפק"מ לעניננו:

כי הנה מובן, שכאשר יש הנהגה נסית בעולם ובניי **לא מתאימים** את הנהגתם בפועל בקיום התומ"צ – אל הנהגה נסית זו (אלא רק סומכים על הטבע לבד), הרי זה גורם בדרך ממילא למניעה ועיכוב כו' ביניקת החיות דבניי (רח"ל)²¹.

²⁰ ע"י דברי אדמו"ר המהר"ש (מובאים בלקו"ש חט"ו ע' 178 הע' 38 ובכ"מ) שפרנסה **בצוק העתים** דזמן הגלות הוא באופן דהשפעת מן, דהיינו באופן של הנהגה נסית.

²¹ ע"י לקו"ש חל"א ע' 171 אות ג'.

כי הנה ממ"נ: מהנהגה הנסית – אינם יכולים לקבל חיותם, כי הנהגתם בפועל אינה מתאימה אלי; ומהטבע אינם יכולים לקבל, כי הנהגת העולם אז – היא נסית. לכן זה גורם בדרך ממילא למניעה ועיכוב בניקת חיותם (ח"ו).

עפ"י, כשנתגלה תורת החסידות ופעלה בעולם (כנ"ל) שתהי' הנהגה נסית (שהו"ע שוויון הזכויות שהתחדש אז שהוא כנ"ל **תוצאה** מהנהגה נסית), הרי היות שרבים מבני"י לא קבלו אז את תורת החסידות, הרי הנהגה נסית הזו (שהופעלה ע"י תורת החסידות) גרמה את ההיפך, דהיינו לסכנה טבעית במצב הרוחני דבני"י כדברי אדה"י שלעיל.

ובמלים פשוטות: כדי להתגבר נגד סכנת ההתבוללות שנוצרת ע"י המציאות דשוויון זכויות – צריך את כוח **המס"נ** של תורת החסידות, ובלא מס"נ זה, יש סכנה טבעית למצב הרוחני דבני"י. לכן **מסר** אדה"י את **נפשו** כדי שלא להיות תחת השלטון דנפליין.

פרק י.

א. והנה בהמשך השיחה דש"פ וישב שם, מבאר שמהחידושים של **דורנו** הוא, שגם במדינת צרפת – מקור השיטה דשוויון זכויות – משגשים ומתעלים בקיום התומ"צ.

שמוכן בזה עפ"י לעיל, שתופעה כזו – לשגשג ולהתעלות בקיום התומ"צ על-אף הנהגה דשוויון זכויות – הו"ע של **חיבור ההופכים** ממש.

כי – ממ"נ:

מזה שאנו עדיין בגלות, הרי"ז הוכחה, שהנהגה **שלנו** בקיום התומ"צ – הוא לפי **הגבלות הטבע** של **הגלות** נכ"י אילו היתה ההנהגה שלנו למעלה מטבע הגלות, היינו אנחנו כולנו כבר בגאולה (ובתקופה ה' של הגאולה), כי הנהגה דבני"י שלמעלה מטבע הגלו **הוא גופא** מציאות הגאולה];

מאידך, זה שלמרות כן אנו משגשים בקיום התומ"צ (ובאופן של הנהגה **נסית**) – הוא על כורחך הפעולה דתורת החסידות (שממנה באה הנהגה נסית זו).

הרי"ז ענין דחיבור ההופכים ממש.

ובסגנון הרבי: זוהי המשכת האל"ף של אלופו של עולם (מציאות **העצמות**) – שלמעלה **מ"גולה" וגאולה** (דהיינו למעלה מהטבע ולמעלה **מלמעלה** מהטבע) – בתוך **הטבע** של ה"גולה", הפועלת שהטבע של ה"גולה" גופא, תתאים את עצמה להנהגה הנסית דזמן הגאולה (של תקופה ה'), כך שמ"גולה" גופא תיעשה **גאולה**²².

במלים אחרות: זו פעולה הנעשית בכוחו של הרבי המגלה את תורת החסידות לכל בני דורנו, ופועל עי"ז על כל בני דורנו – היפך הנהגה של בני דורנו עצמם המוגבלים עדיין **בטבע הגלות** – שיקיימו את התומ"צ.

ב. לפ"ז מובן, שע"פ גדרי ההלכה, קיום התומ"צ בימינו הוא רק בכוחו של הרבי, **המכריח** – בכוח דהנהגה **נסית** (שהוא **כפי'** שלמעלה מגדרי ההלכה) – את קיום התומ"צ **עלינו**.

הרי שלפ"ז מתקיים בימינו הענין ד'ויכוף' **כפשוטו ממש**, מאחר שכל מציאות הקיום דתומ"צ שלנו, הוא רק בכוחו של הרבי (**ככפי' שלמעלה** מגדרי ההלכה).

ג. ויש להוסיף בזה:

מצאנו בדברי הרבי, שקיום התומ"צ בימינו הוא בגדר דפקו"נ.

דהיינו, שהוא לא רק – כמ"ש לעיל מאדה"י – סכנה למצב הרוחני דבני"י²³, אלא הוא גם פקו"נ כפשוטו **בגשמיות**.

ארז"ל שבנ"י נמשלו ל"כבשה (אחת) העומדת בין שבעים זאבים", ו"גדול הרועה (הקב"ה) שמצילה ושומרה". והיינו שהמצאם של ישראל בין האומות הוא לפעמים באופן שקיומם הוא נסי למעלה מן הטבע, בדומה ל"כבשה העומדת בין שבעים זאבים", שאין מקום בטבע לקיומה, אלא שבחסדו של הקב"ה ("גדול הרועה") מצילים ושומרים בהנהגה נסית שלמעלה מהטבע.

²² במלים פשוטות, ובסגנון דשיחת ש"פ קרח תנש"א אות י"ב:

העולם כבר מוכן, מושלם! כאשר יהודי יעשה את עבודתו כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה כפי שזה מלוכב בכלים דלבושי הטבע – הוא יראה איך שהעולם, טבע העולם ואומות העולם מסייעים לו בעבודתו.

²³ עי' לקו"ש חט"ז ע' 30 (בנוגע להפצת היהדות):

וכמ"ש בשיחת ש"פ ויגש תנש"א אות י"ב :

מבואר בכ"מ, שלכל סוג צריך להיות גם העבודה השני: יושבי אוהל צריכים לעסוק גם בגמ"ח כמאחז"ל כל האומר אין לו אלא תורה בלי גמ"ח אפילו תורה אין לו. . ובעלי עסק צריכים שיהי להם קביעות עתים לתורה, עכ"פ פרק א' שחרית ופרק א' ערבית. . אבל נשאר חילוק עיקרי ביניהם, שאצל יושבי אוהל "עיקר רוב ימיהם" בלימוד התורה, "ומיעוט ימיהם בגמ"ח", ואצל "זבולון" הוא להיפך.

מכיון שנמצאים בסוף זמן הגלות וצריך כבר לסיים את ההכנות הכי אחרונות לגאולה, כולל — ל"והיו לאחדים גוי" דיוסף ויהודה "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" — מובן שכבר ומכבר הגיע הזמן — וזהו ה"פקוח נפש" דהדור האחרון בגלות — שאצל בני" בעבודתם יהי" שלימות היחוד ד"יהודה" ו"יוסף", תלמוד ומעשה: נוסף להתכללות ע"ד הרגיל בין שני סוגי בני" (כנ"ל), צריך להיות אצל כל סוג הוספה שלא בערך בעבודה השני, עד שיהי שלימות החיבור ביניהם.

ובשיחת ש"פ בראשית תנש"א אות ו' (סה"ש ע' 95) :

בימינו אלה הפעולה דהשפעה על הזולת היא ענין של **פיקוח נפש**, וכיון שכן, חיוב ההתעסקות בהשפעה על הזולת מוטל על **כאו"א**, גם זה שנמצא בדרגא נעלית שיכול לעסוק בענינים הכי נעלים, ואדרבה — בפקו"י "מצוה גדול".

[ומובן הענין בזה, כי בימינו שגם ה**טבע** של גלות מתנהל בהתאמה להנהגה נסית — בזה שגם במצב דשוויון זכויות אפשר לשגשג בקיום התומ"צ — הרי באם לא מקיימים תומ"צ, הרי גם מצד ה**טבע** אין יניקה כו', לכן הוא פקו"י גם בגשמיות].

וא"כ בימינו, לא רק שמצב הרוחני של בני" תלוי ברבי, אלא גם קיום מציאות הגשמי דבני" תלוי ברבי.

פרק יא.

א. עפ"ז יובן בענין ד'ויכוף'.

הסימן ד'ויכוף' ברמב"ם מדובר על מצב ד'עולם כמנהגו נוהג', דהיינו, כשיש מציאות של עם (ע"י מחיצה הבדלת בין ישראל לעמים), ובתוך מציאותו של עם זה, קם ה'חזקת משיח' **שכופה** את העם.

אבל כשכל **מציאות העם** תלוי במלך, דהיינו, שלולי המלך לא הי' מציאות של עם בכלל, הרי לבד זה שמצב כזה — אצל בני" — הוא הנהגה נסית שאין למעלה ממנו (כמבואר לעיל), הרי אין מקום כלל לשאלה ודיון על כפייתו של המלך עליהם, מאחר שכל מציאות העם **נעם** — תלוי רק **במלך**.

וזה שיש ביכולתו של מישהו מהעם שלא להכיר במלך או שלא לציית לפקודתו כו', הר"ז לא ממעט בערך הכפי שעליו, כי כמו שמבואר לעיל (מהרמב"ם ה' יסוה"ת), בזה שמישהו בוחר **נגד מציאות החיים שלו**, זה לא ממעט בערך הכפי שעליו.

ב. עפ"ז יש לבאר את דרישת הרבי מהרבנים שיפסקו על ימינו שכלו כל הקצים וצריך משיח לבוא.

כי כמ"ש לעיל, בדברי הרמב"ם לא מצאנו מציאות מושג כזה כמו של ימינו, לכן צריך שהרבנים יפסקו שאכן מצב זה של ימינו הוא המצב ד"הגיע זמן הגאולה מחזקת משיח עד למשיח ודאי" — הכולל גם (הנוגע לענינו) הענין ד'ויכוף' — גם לפי הרמב"ם.

[כי זה שהענינים מתנהלים בימינו באופן ניסי, לא ממעט כלל את ערך ה**הלכה** שבדבר (כי מדובר על **מציאות בפועל בעוה"ז**), וכדברי הרבי בשיחת אחש"פ תשמ"ח²⁴ "דבכלל מאתיים מנה"י].

ג. עפ"ז יש לבאר את הדגשת הרבי בענין הבחירה במ"ת (אף שהי' אז **כפי**).

כי זוהי **כל** העבודה של ימינו, **לבחור** להכיר ולקיים גם **מצדנו**, את מה שקיים אצלנו בלאו הכי באופן של **כפי** ע"י פעולתו של הרבי עלינו.

כאשר רואים אש בוערת ר"ל בבית יהודי, הרי אף אחד לא יתיישב לחשב, אם עליו לעשות משהו כדי להציל את האחר מן האש. . ברור הוא, שכל הרואה מאורע כזה. . ירוץ **מיד** כדי להציל את הזולת.

ואם כך הם פני הדברים כאשר מדובר בחיי עוה"ז, קל-וחומר כאשר מדובר על חיי העוה"ב וחיי עוה"ז גם-יחד (הע' 18 : ראה ספרי תצא כג, ח (ורש"י שם, ט). ב"מ לג, א (במשנה)), מובן שאין כאן מקום לעריכת חשבונות, אלא יש לפעול ככל האפשר למען הצלת הזולת. .

ויש עוד להאריך בכ"ז.